

DIREKTIIVID

NÕUKOGU DIREKTIIV 2009/71/EURATOM,

25. juuni 2009,

millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artikleid 31 ja 32,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut, mis on koostatud pärast arvamuse saamist eksperdirühmalt, kelle teadus- ja tehnikakomitee on määranud liikmesriikide teadusekspertide hulgast, ning pärast konsulteerimist Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega ⁽¹⁾,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust ⁽²⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Asutamislepingu artikli 2 punktis b nähakse ette ühtsete ohutusnormide kehtestamine töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks.
- (2) Asutamislepingu artiklis 30 on sätestatud, et ühenduse piires kehtestatakse põhistandardid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest.
- (3) Nõukogu 13. mai 1996. aasta direktiiviga 96/29/Euratom (millega sätestatakse põhilised ohutusnormid töötajate ja muu elanikkonna tervise kaitsmiseks ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest) ⁽³⁾ kehtestatakse põhilised ohutusnormid. Kõnealuse direktiivi sätteid on täiendatud teiste spetsiifilisemate õigusaktidega.
- (4) Euroopa Ühenduste Kohtu (edaspidi „kohus“) kohtupraktika ⁽⁴⁾ kohaselt on ühendusel koos liikmesriikidega jagatud pädevus tuumaohutuse konventsiooniga ⁽⁵⁾ hõlmatud valdkondades.

- (5) Kohtu kohtupraktika kohaselt moodustavad asutamislepingu 3. peatüki tervisekaitset ja ohutust käsitlevad sätted sidusa terviku, millega antakse komisjonile märkimisväärse ulatusega volitused, et kaitsta elanikkonda ja kesk-konda radioaktiivse saastatuse eest.

- (6) Kohtu kohtupraktika kohaselt ei tähenda asutamislepingu artikli 2 punktiga b ühendusele seatud ülesanne kehtestada ühtsed ohutusnormid töötajate ja kogu elanikkonna tervise kaitseks seda, et pärast selliste normide määratlemist ei tohi liikmesriik sätestada rangemaid ohutusmeetmeid.

- (7) Nõukogu 14. detsembri 1987. aasta otsusega 87/600/Euratom (ühenduse operatiivse teabevahetuse korra kohta kiirgushädaolukorra puhul) ⁽⁶⁾ on kehtestatud raamistik, mida liikmesriik peab kasutama teavitamiseks ja teabe esitamiseks, et kaitsta elanikkonda kiirgushädaolukorra puhul. Nõukogu 27. novembri 1989. aasta direktiivi 89/618/Euratom (elanikkonna teavitamise kohta kiirgushädaolukorra puhul rakendatavatest tervisekaitsemeetmetest ja kasutatavatest abinõudest) ⁽⁷⁾ kehtestas liikmesriikidele kohustuse teavitada elanikkonda kiirgushädaolukorra puhul.

- (8) Liikmesriikide vastutus tuumaseadmete tuumaohutuse eest on aluspõhimõte, mille põhjal on välja töötatud rahvusvahelise tasandi tuumaohutuseeskirjad, mis on esitatud tuumaohutuse konventsioonis. Käesoleva direktiiviga tuleks tugevdada kõnealust iga riigi vastutuse põhimõtet ning samuti põhimõtet, et loa omaja on riigi pädeva reguleeriva asutuse kontrolli all esmavastutav oma tuumaseadmete tuumaohutuse eest; samuti tuleks tugevdada pädevate reguleerivate asutuste rolli ja sõltumatust.

⁽¹⁾ 10. juuni 2009. aasta arvamus (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata).

⁽²⁾ Euroopa Parlamendi 22. aprilli 2009. aasta arvamus (Euroopa Liidu Teatajas seni avaldamata).

⁽³⁾ EÜT L 159, 29.6.1996, lk 1.

⁽⁴⁾ C-187/87 (1988 ECR lk 5013), C-376/90 (1992 ECR I-6153), C-29/99 (2002 ECR I-11221).

⁽⁵⁾ EÜT L 318, 11.12.1999, lk 21.

⁽⁶⁾ EÜT L 371, 30.12.1987, lk 76.

⁽⁷⁾ EÜT L 357, 7.12.1989, lk 31.

- (10) Käesoleva direktiivi alusel asjakohase siseriikliku raamistiku väljatöötamisel võetakse arvesse siseriiklikku olukorda.
- (11) Liikmesriigid on juba rakendanud meetmeid, mis võimaldavad neil saavutada ühenduses tuumaohutuse kõrge taseme.
- (12) Kuigi käesolev direktiiv käsitleb peamiselt tuumaseadmete tuumaohutust, on samuti oluline tagada radioaktiivsete jäätmete ja kasutatud tuumkütuse ohutu käitlemine, sealhulgas nende hoidmis- ja lõppladustamisrajatistes.
- (13) Liikmesriigid peaksid vajadusel hindama Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri (IAEA) kehtestatud asjakohaseid ohutuse aluspõhimõtteid,⁽¹⁾ mis peaksid moodustama tavade raamistiku, mida liikmesriigid peaksid järgima käesoleva direktiivi rakendamisel.
- (14) Kasulik on tugineda protsessile, mille puhul on liikmesriigi, kelle territooriumil asuvad tuumajaamad, riiklikud ohutusasutused määratlenud Tuumaküsimusi Reguleerivate Lääne-Euroopa Asutuste Ühenduse (WENRA) kaudu toimuva koostöö raames paljud tuumareaktorite ohutuse viitetasemed.
- (15) Pärast seda kui nõukogu kutsus oma 8. mai 2007. aasta järeldustes tuumaohutuse ning kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete ohutu käitlemise kohta üles asutama ELi tasandi kõrgetasemelist töörühma, asutati komisjoni 17. juuli 2007. aasta otsusega 2007/530/Euratom (millega moodustatakse tuumaohutuse ja tuumajäätmete käitlemise kõrgetasemeline Euroopa töörühm)⁽²⁾ tuumaohutust reguleerivate asutuste Euroopa töörühm (ENSREG), et anda panus ühenduse eesmärkide saavutamisele tuumaohutuse valdkonnas.
- (16) Kasulik on kehtestada ühtlustatud struktuur aruannete jaoks, mida liikmesriigid esitavad komisjonile seoses käesoleva direktiivi rakendamisega. Võttes arvesse oma liikmete laialdast kogemust, võiks ENSREG anda selles küsimuses väärtusliku panuse, lihtsustades sellega riikide reguleerivate asutuste vahelist konsulteerimist ja koostööd.
- (17) ENSREG võttis oma 15. oktoobril 2008 toimunud viiendal koosolekul vastu kümme põhimõtet, millele tugineda tuumaohutuse direktiivi eelnõu koostamisel, ning mis on kantud tema 20. novembri 2008. aasta protokollis.
- (18) Tuumatehnoloogia arenemine, käitamisel ja ohutusuuringutest omandatud kogemused ning reguleeriva raamistiku paranemine võivad omada potentsiaali ohutuse täiendavaks suurendamiseks. Liikmesriigid peaksid neid faktoreid arvesse võtma seoses tuumaohutuse säilitamise ja suurendamise alaste kohustuste täitmisega, kui nad laiendavad oma tuumaenergia programme või otsustavad alustada tuumaenergia kasutamist.
- (19) Tuumaseadmetes tugeva ohutuskultuuri kehtestamine on üks peamine ohutusalaane juhtimispõhimõte, mis on vajalik tuumaseadme ohutu käitamise saavutamiseks.
- (20) Tuumaohtusalaste ekspertteadmiste ja oskuste säilitamine ja edasine täiendamine peaks muu hulgas tuginema käitamisel omandatud kogemustest õppimise protsessile ning vajadusel ka metoodikas ja teaduses toimunud arengute kasutuselevõtmisele.
- (21) Minevikus on liikmesriigid end ise hinnanud, tehes seda tihedas koostöös rahvusvaheliste vastastikuste eksperdi-hinnangutega, mida on läbi viidud IAEA egiidi all reguleerimise rahvusvahelise ülevaatemeeskonna missiooni või reguleerimise integreeritud ülevaateenistuse missiooni vormis. Liikmesriigid on kõnealused enesehindamised läbi viinud ja missioonid kutsunud vabatahtlikult ning seda on tehtud avatuse ja läbipaistvuse vaimus. Enesehindamised ja kaasnevad õigusliku, regulatiivse ja korraldusliku infrastruktuuri vastastikused eksperdi-hinnangud peaksid olema suunatud sellele, et tugevdada ja tõhustada liikmesriikide siseriiklikke raamistikke, tunnustades samas nende pädevust oma territooriumil asuvate tuumaseadmete tuumaohutuse tagamise eest. Enesehindamised ja järgnevad rahvusvahelised vastastikused eksperdi-hinnangud ei kujuta endast kontrollide või auditi läbiviimist, vaid vastastikuse õppimise mehhanismi, millega aktsepteeritakse erinevaid lähenemisviise pädeva reguleeriva asutuse struktuurile ja tavadele, võttes samas arvesse tuumaohutuse range korra tagamisse panustava liikmesriigi regulatiivset, tehnilist ja poliitilist eripära. Rahvusvahelisi vastastikuseid eksperdi-hinnanguid tuleks käsitada kui võimalust vahetada professionaalseid kogemusi ning jagada omandatud kogemusi ja häid tavasid ning seda tuleks teha pigem avatult ja koostöövalmilt ekspertide antavate nõuannete kui nendepoolse kontrollimise või kriitika kaudu. Tunnistades paindlikkuse ja asjakohasuse vajadust seoses liikmesriikides olemasolevate erinevate süsteemidega, peaks liikmesriigil olema õigus ise määrata oma süsteemi need osad, mille osas viiakse läbi konkreetne vastastikune eksperthindamine, eesmärgiga jätkuvalt suurendada tuumaohutust.
- (22) Kooskõlas paremat õigusloomet käsitleva institutsiooni-devahelise kokkuleppe⁽³⁾ punktiga 34 julgustatakse liikmesriike koostama nende endi jaoks ja ühenduse huvides vastavustabeleid, kus on võimalikult suures ulatuses välja toodud vastavus käesoleva direktiivi ja ülevõtmismeetmete vahel, ning need üldsusele kättesaadavaks tegema,

⁽¹⁾ IAEA ohutuse põhilused: ohutuse aluspõhimõtted, IAEA *Safety Standard Series* nr SF-1 (2006).

⁽²⁾ ELT L 195, 27.7.2007, lk 44.

⁽³⁾ ELT C 321, 31.12.2003, lk 1.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

1. PEATÜKK

EESMÄRGID, MÕISTED JA KOHALDAMISALA

Artikkel 1

Eesmärgid

Käesoleva direktiivi eesmärgid on järgmised:

- a) luua ühenduse raamistik, et säilitada ja edendada tuumaohutuse ja selle reguleerimise jätkuvat parandamist;
- b) tagada, et liikmesriigid kehtestaksid kõrgetasemelise tuumaohutuse asjakohase siseriikliku korra töötajate ja muu elanikkonna kaitseks tuumaseadmete ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest.

Artikkel 2

Kohaldamisala

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõigi tsiviilotstarbeliste tuumaseadmete suhtes, mida käitatakse artikli 3 lõikes 4 määratletud loa alusel, ning kõnealuse loaga hõlmatud kõigi etappide suhtes.

2. Käesolev direktiiv ei välista liikmesriikidel kooskõlas ühenduse õigusega käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes rangemate ohutusmeetmete võtmist.

3. Käesoleva direktiiviga täiendatakse seoses tuumaseadmete tuumaohutusega asutamislepingu artiklis 30 osutatud põhistandardeid, ilma et see piiraks direktiivi 96/29/Euratom kohaldamist.

Artikkel 3

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „tuumaseade” –
 - a) rikastuskäitis, tuumakütuse valmistamise tehas, tuumaelektrijaam, ümbertöötlemiskäitis, uurimisreaktor, rajatis kasutatud kütuse ladustamiseks ning
 - b) rajatis radioaktiivsete jäätmete hoidmiseks, mis asub samas kohas ning on otseselt seotud punktis a loetletud tuumaseadmetega;
- 2) „tuumaohutus” – õigete käitamistingimuste saavutamine, avariide ärahoidmine ja nende tagajärgede leevendamine, mille tulemuseks on töötajate ja muu elanikkonna kaitse tuumaseadmete ioniseerivast kiirgusest tulenevate ohtude eest;

3) „pädev reguleeriv asutus” – asutus või asutuste süsteem, kellele on liikmesriigis tehtud ülesandeks tegutseda tuumaseadmete ohutuse reguleerimise valdkonnas vastavalt artiklile 5;

4) „luba” – liikmesriigi jurisdiktsioonis antud õiguslik dokument, millega määratakse vastutus tuumaseadme asukoha planeerimise, tuumaseadme projekteerimise, ehitamise, kasutuselevõtmise, käitamise või dekomisjoneerimise eest;

5) „loa omaja” – juriidiline või füüsiline isik, kellel on üldine vastutus loas nimetatud tuumaseadme eest.

2. PEATÜKK

KOHUSTUSED

Artikkel 4

Õiguslik, reguleeriv ja organisatsiooniline raamistik

1. Liikmesriigid kehtestavad tuumaseadmete ohutuse tagamiseks siseriikliku õigusliku, reguleeriva ja organisatsioonilise raamistiku (edaspidi „siseriiklik raamistik”), mille abil määratakse kindlaks asjaomaste riiklike asutuste vastutus ja koordineeritakse nende vahelist tööd, ning tagavad selle raamistiku toimimise. Siseriikliku raamistikuga kehtestatakse vastutus järgmise eest:

- a) riiklike tuumaohutusnõuete vastuvõtmine. Liikmesriikide pädevusse jääb selle otsustamine, kuidas tuumaohutusnõuded vastu võetakse ning millise õigusakti abil neid kohaldatakse;
- b) tuumaseadmetele lubade andmise süsteemi ja tuumaseadmete loata käitamise keelamise süsteemi kehtestamine;
- c) tuumaohutuse kontrollimise süsteemi kehtestamine;
- d) jõustamise meetmed, sealhulgas tuumaseadme käitamise peatamine ja loa muutmine või kehtetuks tunnistamine.

2. Liikmesriigid tagavad, et siseriiklikku raamistikku säilitatakse ja vajadusel ka täiustatakse, võttes arvesse käitamiskogemusi, tuumaseadmete käitamise ohutusanalüüside andmeid, tehnoloogia arengut ja ohutusuuringute tulemusi, kui need on kättesaadavad ja asjakohased.

Artikkel 5

Pädev reguleeriv asutus

1. Liikmesriigid asutavad pädeva reguleeriva asutuse tuumaseadmete tuumaohutuse valdkonnas ja tagavad selle toimimise.

2. Liikmesriigid tagavad, et pädev reguleeriv asutus on funktsionaalselt eraldatud muust asutusest või organisatsioonist, mis tegeleb tuumaenergia edendamise või kasutamisega, sealhulgas elektrienergia toomisega, eesmärgiga tagada pädeva reguleeriva asutuse tegelik sõltumatus ja kaitsta teda reguleerivate otsuste tegemisel põhjendamatu mõju eest.

3. Liikmesriigid tagavad, et pädeval reguleerival asutusel on volitused ning inim- ja finantsressursid, mis on vajalikud tema kohustuste täitmiseks seoses artikli 4 lõikes 1 kirjeldatud siseriikliku raamistikuga, pidades esmatähtsaks ohutust. See hõlmab volitusi ja ressursse, et:

- a) nõuda loa omajalt siseriiklike tuumaohutuse nõuete ja asjaomase loaga kehtestatud tingimuste täitmist;
- b) nõuda kõnealuste nõuete ja tingimuste, sealhulgas artikli 6 lõigetes 2 kuni 5 sätestatud nõuete täitmise tõendamist;
- c) kontrollida nõuete ja tingimuste täitmist, kasutades selleks regulatiivseid hindamisi ja kontrollkäike, ning
- d) võtta regulatiivseid jõustamismeetmeid, mis hõlmavad ka tuumaseadme käitamise peatamist kooskõlas tingimustega, mis on määratletud artikli 4 lõikes 1 osutatud siseriiklikus raamistikus.

Artikkel 6

Loa omajad

1. Liikmesriigid tagavad, et loa omajal on esmavastutus tuumaseadme tuumaohutuse eest. Seda vastutust ei saa edasi delegeerida.
2. Liikmesriigid tagavad, et kehtestatud siseriikliku raamistikuga kohustatakse loa omajaid pädeva reguleeriva asutuse järelevalvel korrapäraselt hindama, kontrollima ja võimalikult suures ulatuses pidevalt parandama oma tuumaseadmete tuumaohutust, tehes seda süstemaatiliselt ja kontrollitaval viisil.
3. Lõikes 2 osutatud hindamised hõlmavad selle kontrollimist, et kohaldatakse meetmeid avariide ärahoidmiseks ja nende tagajärgede leevendamiseks, sealhulgas selliste füüsiliste tõkete ja loa omaja halduslike kaitsemenetluste osas, mis toimimise kestel kaitsevad töötajate ja muu elanikkonna tervist ioniseeriva kiirguse märkimisväärse mõju eest.
4. Liikmesriigid tagavad, et kehtestatud siseriikliku raamistikuga nõutakse loa omajatelt seda, et nad kehtestaksid ja rakendaksid juhtimissüsteeme, mis peavad esmatähtsaks tuumaohutust ning mida pädev reguleeriv asutus regulaarselt kontrollib.
5. Liikmesriigid tagavad, et kehtestatud siseriikliku raamistikuga nõutakse loa omajatelt piisavate rahaliste vahendite ja inimressursside eraldamist ja olemasolu, et täita lõigetes 1 kuni 4 sätestatud kohustusi seoses tuumaseadme tuumaohutusega.

Artikkel 7

Tuumaohutusalsed ekspertteadmised ja oskused

Liikmesriigid tagavad, et kehtestatud siseriikliku raamistikuga nõutakse kõigilt asjaosalistelt haridus- ja koolitusmeetmete võtmist, et säilitada ja täiendada kõigi tuumaseadmete tuumaohutusega seotud ülesandeid täitvate töötajate tuumaohutusalseid ekspertteadmisi ja oskuseid.

Artikkel 8

Avalik teave

Liikmesriigid tagavad, et tuumaohutuse reguleerimist käsitlev teave avalikustatakse töötajatele ja muule elanikkonnale. See kohustus hõlmab seda, et pädev reguleeriv asutus teavitab elanikkonda oma pädevusvaldkonnast. Teave avalikustatakse vastavalt siseriiklikele õigusaktidele ja rahvusvahelistele kohustustele ning tingimusel, et sellega ei kahjustata teisi huvisid, muu hulgas näiteks julgeolekuhuvisid, mida on tunnustatud siseriiklike õigusaktide ja rahvusvaheliste kohustustega.

Artikkel 9

Aruandlus

1. Liikmesriigid esitavad komisjonile esimese aruande käesoleva direktiivi rakendamise kohta hiljemalt 22. juuliks 2014 ja seejärel iga kolme aasta tagant, kasutades tuumaohutuse konventsioonis ettenähtuid läbivaatamis- ja aruandlustsükleid.
2. Liikmesriikide aruannete põhjal esitab komisjon nõukogule ja Euroopa Parlamendile aruande käesoleva direktiivi rakendamisel saavutatud edu kohta.
3. Tuumaohutuse jätkuva parandamise eesmärgil hindavad liikmesriigid vähemalt kord kümne aasta jooksul ise oma siseriiklikku raamistikku ja pädevaid reguleerivaid asutusi ning kutsuvad vähemalt kord kümne aasta jooksul oma siseriiklikku raamistikku ja/või pädevaid reguleerivaid asutusi hindama rahvusvahelised eksperdid. Eksperdi hinnangute tulemustest teavitatakse liikmesriike ja komisjoni.

3. PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 10

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 22. juuliks 2011. Nad teatavad nendest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need sätted vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas vastuvõetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti ning kõnealuste õigusnormide hilisemad muudatused.

Artikkel 11

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 12

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Luxembourg, 25. juuni 2009

Nõukogu nimel

eesistuja

L. MIKO
